

Riksantikvaren
v/ Monica Bache

Oslo 20. desember

Stiftelsesstyrets tilbakemelding til Riksantikvaren, ref 22/04430-1

Styret bekrefter med dette å ha mottatt brev fra Riksantikvaren hva gjelder vurdering av fredning av Martin-hytta i Maridalen, og ønsker med dette å komme med en tilbakemelding til Riksantikvaren.

Etter kulturminneloven § 15 kan departementet fatte vedtak om fredning av byggverk og anlegg av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Fullmakt er gitt fra departementet til Riksantikvaren. Ifølge brev 12. desember 2022 til Stiftelsen Martinhytta i Kroken i Maridalen informerer Riksantikvaren om at de vurderer fredning av eiendommen. Riksantikvaren viser i den forbindelse til sin fredningsstrategi tema 5 *Felleskap og demokrati* og særlig undertemaet *Historiske steder/utvikling av demokratiet*. Stiftelsen kan ikke se at eiendommen oppfyller de kriterier som tilsier at eiendommen skal fredes med henvisning til fredningsstrategien og vil underbygge dette i det følgende.

I fredningsstrategiens tema 5 heter det at:

«Dette er type kulturminner som har hatt stor betydning for samfunnsbygging, for felleskapet og utvikling av demokratiet. Meld. St. 35 viser til at når det gjelder den sosiale bredden, er det særlig fellesskapets kulturminner og kulturminner som har betydd mye for mange som er underrepresentert.»

Om undertemaet Historiske steder/utvikling av demokratiet heter det bl.a:

«Dette kan omfatte bygninger/steder som eksempelvis ikke nødvendigvis har høy arkitektonisk verdi, men som er viktige for å kunne fortelle historien vår. Derfor er det behov for å vurdere objekter i denne kategorien. Eksempel på objekter kan være etterreformatoriske tingsteder, kirkebakken, rettersteder, galgebakker, bygninger og anlegg knyttet til viktige historiske personer (eks. kunstnerhjem) og begivenheter eller utviklingen av demokratiet.»

Beskrivelsene i fredningsstrategiens tema 5 er ikke treffende for Martinhytta. Stiftelsen mener Riksantikvarens foreløpige beskrivelse av eiendommen må korrigeres på vesentlige punkter.

Hyttas historie

Det må skilles mellom Martin Tranmæls to hytter. Fram til han gikk av med pensjon, eide han hytta «Golas», eller «Tranmælytta», i Bærumsmarka. Denne lå i nærheten av Einar Gerhardsens hytte «Kristi Rolighet», og disse to hyttene ble brukt som både formelle og uformelle møteplasser for arbeiderbevegelsens ledere, før og etter andre verdenskrig.

«Martinhytta» i Maridalen ble gitt i gave til Tranmæl da han ved fylte 70 år pensjonerte seg som ansvarlig redaktør i Arbeiderbladet, den offisielle stillingen han hadde innenfor arbeiderbevegelsen. «Tranmælytta» eller «Golas», som han selv kalte den, i Bærumsmarka ble samtidig gitt i arv til

Tranmæls niese og hennes familie. Også Einar Gerhardsens hytte «Kristi Rolighet» har gått i arv i familien Gerhardsen.

Når det vises til betydningen hytter har hatt i å samle arbeiderbevegelsens ledere, er det liten tvil om at det er hyttene i Bærumsmarka som har vært de sentrale møteplassene. Selv om Martin Tranmæl beholdt sitt politiske og journalistiske engasjement, og også flere verv, fram til sin dødsdag, vil det være historisk feil å peke på «Martinhytta» i Maridalen som åsted for diskusjoner som i virkeligheten fant sted på «Tranmælhytta» i Bærumsmarka. På sistnevnte hytte var det utstrakt møtevirksomhet med partiets ledelse og uformelle møter og skiturer med hyttenabo Gerhardsen. Det var også vanlig for Tranmæl å samle Arbeiderbladets ledere og redaktører til seminar og møter i Bærumsmarka. Så vidt vi kjenner til, ble tradisjonen opprettholdt fram til han fratrådte som ansvarlig redaktør i 1949.

Hytta i Maridalen, som Tranmæl først fikk nøklene til noen år senere, er først og fremst åsted for Martin Tranmæls pensjonistår og ikke et minne om hans mest aktive år som redaktør, politisk agitator og strategisk kraft innenfor norsk arbeiderbevegelse.

Da Martin Tranmæl fikk i Maridalen i gave av Arbeiderpartiet (AP), Arbeidernes faglige landsorganisasjon (LO) og Arbeiderbladet opprettet Tranmæl etter 4 måneder en stiftelse, «Martinhytta i Kroken i Maridalen», med formålet å «(...) skape et sted der arbeiderbevegelsens tillitsmenn kan komme sammen i ro og kameratslige former», jf. stiftelsesdokument 11. mai 1953. Dette ga hytta i praksis tilbake til arbeiderbevegelsen.

Mens Tranmæl enda levde er det riktig at det var noen politiske sammenkomster på hytta i Maridalen, men de siste 7 årene han levde var det først og fremst et feriested for han noen uker i året.

Allerede i 1979 besluttet Samarbeidskomiteen å overføre forvaltningen av hytta til Oslo Arbeiderparti. Årsaken til overføringen til Oslo Arbeiderparti kjenner ikke styret godt til, men det er grunn til å tro at hytta ble lite brukt i bevegelsen. Styret kjenner til at det på tidlig 70-tall ble gjort vurderinger om å flytte hele hytta til LO-skolen på Sørmarka for å gjenreises der som et minne om Martin Tranmæl. Dette ble avslått på grunn av store omkostninger.

Da Oslo Arbeiderparti i 1979 påtok seg forvaltningen av hytta tok de også over ansvaret for å holde hytta i forsvarlig stand og å dekke løpende driftsutgifter. Utover 80- og 90-tallet ble hytta imidlertid svært lite brukt av partiets medlemmer, og Oslo Arbeiderparti inngikk i 1998 en avtale med Maridalens venner om vederlagsfri leie av hytta mot at Maridalens venner dekket alle utgifter til løpende vedlikehold. Det er Maridalens venner som har brukt hytta siden den gang.

Nåsituasjonen

Siden 1998 har hytta altså ikke blitt brukt i henhold til formålet i stiftelsesdokumentet, og dette ønsker dagens styre å rydde opp i.

Vi har i tillegg krav fra Oslo kommune om å etablere et nytt avløpsanlegg på eiendommen fordi eksisterende avløpsanlegg på hytta ikke tilfredsstiller dagens rensekraft. I tillegg kommer andre pålagte oppgraderinger knyttet til det elektriske anlegget og ordinært løpende vedlikehold. Stiftelsen har ingen økonomiske midler utover selve eiendommen, og kan følgelig ikke gjennomføre disse oppgraderingene.

Hytta er i dag ført opp på byantikvarens gule liste. Dette innebærer at ethvert forsøk på å iverksette tiltak på eiendommen vil være gjenstand for uttalelse fra byantikvaren. Eiendommen ligger også i marka, noe som innebærer at tiltak på eiendommen også er omfattet av Markaloven. Markaloven § 5 oppstiller et generelt byggeforbud for alle eiendommer i marka. Eiendommen er således allerede i dag underlagt et sterkt vern som sikrer at eiendommens uttrykk og historie vil ivaretas for ettertiden, uavhengig av et fredningsvedtak etter kulturminneloven og uavhengig av hvem som eier eiendommen.

Styrets vurdering

Formålet med Stiftelsen Tranmæl opprettet var at det skulle være aktivitet på eiendommen og at den skulle komme arbeiderbevegelsen til gode. Det er mange tiår siden hytta ble aktivt brukt av tillitsvalgte i arbeiderbevegelsen. Et fredningsvedtak vil kunne bidra til å snevre inn bruksmulighetene i fremtiden og hindre at et salg til f.eks. friluftsansjoner som kunne tatt vare på eiendommen og tatt den mer i bruk, vil vanskeliggjøres. Et salg vil også i seg selv bidra til å oppfylle Tranmæls ønske med stiftelsen, ettersom overskuddet etter et slikt salg planlegges å kanaliseres nettopp til samlingssteder for tillitsvalgte i arbeiderbevegelsen, f.eks. Utøya eller andre samlingssteder.

Styret ber Riksantikvaren om et møte på nyåret for å diskutere saken mer inngående.

Med vennlig hilsen,

Styret i Stiftelsen Martin-hytta i Kroken i Maridalen

André Nerheim

Eirik Lysholm

Mari Aaby West

LO

Dagsavisen

Arbeiderpartiet

Her kan det leses mer om hyttene i Bærumsmarka:

<https://barumhistorie.no/Lommedalen/golas%20tranmelhytta.html>

<https://barumhistorie.no/Haslum%20web/Kristi%20rolighet.html>